

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
КеАҚ «Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ»

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
НАО «ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА»

MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
NJSC «L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY»

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ ВАЛЮТА КҮНІНЕ АРНАЛҒАН
«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ ВАЛЮТАСЫ:
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ»
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ,
«НАЦИОНАЛЬНАЯ ВАЛЮТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН:
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ И ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ»
ПОСВЯЩЕННАЯ ДНЮ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE,
«NATIONAL CURRENCY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN:
ECONOMIC GROWTH AND FINANCIAL TECHNOLOGIES»
DEDICATED TO THE DAY OF THE NATIONAL CURRENCY
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

13 ҚАРАША, 2024 АСТАНА

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА**

**MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY**

**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ
ВАЛЮТАСЫ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ЖӘНЕ
ҚАРЖЫ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ»**

**Қазақстан Республиканың ұлттық валюта күніне арналған
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ЖИНАҒЫ**

13 қараша 2024 жыл

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

**Международной научно-практической конференции,
«НАЦИОНАЛЬНАЯ ВАЛЮТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН:
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ И ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ»
посвященной дню Национальной валюты Республики Казахстан
13 ноября 2024 год**

COLLECTION OF MATERIALS

**International scientific and practical conference,
«NATIONAL CURRENCY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN:
ECONOMIC GROWTH AND FINANCIAL TECHNOLOGIES»
dedicated to the Day of the National Currency of the Republic of Kazakhstan
November 13, 2024**

ASTANA, 2024

УДК 336.743 (574)
ББК 65262.6 (5Қаз)
Ж 14

«Қазақстан Республикасының Ұлттық валютасы: экономикалық өсу және қаржы технологиялары» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы = Международная научно-практическая конференция «Национальная валюта Республики Казахстан: экономический рост и финансовые технологии» = International scientific and practical conference «National currency of the Republic of Kazakhstan: economic growth and financial technologies» - Астана: – 688 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-82-2

Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы күніне арналған "Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы: экономикалық өсу және қаржы технологиялары" тақырыбындағы халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағында жас ғалымдар, докторанттар, магистранттар мен студенттер өткізген өзекті және проблемалық мәселелер бойынша авторлық зерттеулердің нәтижелері ұсынылған. Басылым студенттерге, магистранттарға, докторанттарға, сондай-ақ қазіргі ғылымның өзекті мәселелерімен айналысатын оқырмандардың кең ауқымына арналған.

В сборнике материалов международной научно-практической конференции, посвященный дню национальной валюты Республики Казахстан на тему «НАЦИОНАЛЬНАЯ ВАЛЮТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН: ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ И ФИНАНСОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ» представлены результаты авторских исследований по актуальным и проблемным вопросам, проведенных молодыми учеными, докторантами, магистрантами и студентами. Издание предназначено для студентов, магистрантов, докторантов, а также для широкого круга читателей, занимающихся актуальными проблемами современной науки.

The collection of materials from the international scientific and practical conference dedicated to the Day of the National Currency of the Republic of Kazakhstan on the topic "NATIONAL CURRENCY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN: ECONOMIC GROWTH AND FINANCIAL TECHNOLOGIES" presents the results of the author's research on current and problematic issues conducted by young scientists, doctoral students, master's students and students. The publication is intended for students, master's students, doctoral students, as well as for a wide range of readers involved in current issues of modern science.

УДК 336.743 (574)
ББК 65262.6 (5Қаз)

ISBN978-601-7697-82-2

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

УДК 336.743 (574)
ББК 65262.6 (5Қаз)
Ж 14

Рецензенттер:

Алина Г.Б. - ҚР БҒМ БҒСБК қауымдастырылған профессоры, Esil University мекемесінің «Бизнес және басқару» факультетінің деканы

Мажитов Д.М. – экономика ғылымдарының кандидаты, «Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» КЕАҚ профессоры

Редакциялық алқа:

Жағыпарова А.О. – экономика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Экономика факультетінің деканы, Астана қ.

Мақыш С.Б. – экономка ғылымның докторы, профессор, Esil университетінің бірінші проректоры – академиялық мәселелер жөніндегі проректор, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ диссертациялық кеңесінің төрағасы, Астана қ.

Бұлақбай Ж.М. – экономика ғылымдарының кандидаты., доцент, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Қаржы» кафедрасының меңгерушісі, Астана қ.

Майдырова А.Б. – экономка ғылымның докторы, профессор, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Экономика және кәсіпкерлік» кафедрасының меңгерушісі, Астана қ

Сембиева Л.М. – экономка ғылымның докторы, профессор, ЕҰУ «Мемлекеттік аудит» кафедрасының меңгерушісі. Л.Н.Гумилева, Астана қ.

Аманова Г.Д. - экономика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Есеп және талдау» кафедрасының меңгерушісі. Л.Н.Гумилева, Астана қ.

Муталиева Л.М. – экономика ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Туризм» кафедрасының меңгерушісі. Л.Н.Гумилева, Астана қ.

Мухияева Д.М. –Phd докторы қауымдастырылған профессоры, Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Менеджмент» кафедрасының меңгерушісі. Л.Н.Гумилева, Астана қ.

ISBN 978-601-7697-82-2

«Қазақстан Республикасының Ұлттық валютасы: экономикалық өсу және қаржы технологиялары» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының еңбектер жинағы. – Астана: "Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті"КЕАҚ, 2024. – 699

Сборник трудов международной научно-практической конференции «Национальная валюта Республики Казахстан: экономический рост и финансовые технологии» . – Астана: НАО «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева», 2024. – 699

Works of the International scientific and practical conference «National currency of the Republic of Kazakhstan: economic growth and financial technologies» . – Astana: NAO "L.N. Gumilyov Eurasian National University", 2024. – 699

ISBN 978-601-7697-82-2

УДК 336.743 (574)
ББК 65262.6 (5Қаз)

© "Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті"КЕАҚ, 2024
© НАО «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева», 2024
© NAO "L.N. Gumilyov Eurasian National University", 2024

анализ. Основная цель управленческого анализа проявляется в проведении внутрихозяйственного производственного анализа по данным управленческого учета. Данный вид анализа представляет собой комплексный анализ внутренних ресурсов предприятия, а также его внешних возможностей, направленных на оценку в целом текущего состояния бизнеса, выявления как сильных, так и слабых его сторон.

Главная цель управленческого анализа проявляется в информационном обеспечении принятия обоснованных управленческих решений.

Как и любой вид анализа, управленческий анализ должен использовать информацию из всех возможных источников, а объем его информационных ресурсов должен охватывать все стороны хозяйственной жизни. Аналитические процедуры управленческого анализа направлены на оценку деятельности хозяйствующего субъекта для целей принятия эффективных управленческих решений и выявления неиспользованного потенциала [3].

Как видим, управленческий анализ важен на всех этапах подготовки и принятия решения, особенно при формировании цели, выработке самого решения, отбора наилучшей версии, обзоре итогов его реализации.

Таким образом, информация учета и анализа выступают как взаимосвязанные и единые информационные базы как в системе управления, так и в системе принятия управленческих решений.

Список использованных источников:

1. Закон Республики Казахстан «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности» от 28 февраля 2007 года №234 (с изменениями и дополнениями от 01.07.2024г.)

2. Кобелева И. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности коммерческих организаций: учеб. пособие / И.В. Кобелева, Н.С. Ивашина. - 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2019. - 292 с.

3. Алферов В.Н. Управленческий анализ как инструмент антикризисного управления // МИР (Модернизация. Инновации. Развитие). – 2018. – № 9 (2). – С. 213-221

ӘОЖ (338.2)

ЖЕТЕКШІ АУДИТОРЛЫҚ КОМПАНИЯЛАРДЫҢ МЫСАЛЫНДА ЦИФРЛАНДЫРУ ЖӘНЕ АВТОМАТТАНДЫРУ АРҚЫЛЫ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТІ ОҢТАЙЛАНДЫРУ

Анетова А.Н.

магистрант, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті., Астана қ., Қазақстан Республикасы,

E-mail: anetovaaizere2003@gmail.com

Алибекова Б.А.

Ғылыми жетекші: к.э.н., қауымдастырылған профессор

Аңдатпа. Мақалада мемлекеттік ресурстарды басқарудың тиімділігін жақсарту үшін мемлекеттік аудитті жаңғыртудың маңыздылығы көрсетілген. Авторлар аудит процестерін оңтайландыру үшін цифрлық технологиялар мен жасанды интеллектті белсенді қолданатын Deloitte, PwC, EY және KPMG сияқты жетекші аудиторлық компаниялардың тәжірибелерін зерттейді. Аудитте озық технологияларды қолдану деректерді өңдеу уақытын едәуір қысқартуға, олардың дәлдігін арттыруға және қателер ықтималдығын азайтуға мүмкіндік береді. Бұл жетекші компаниялардың озық тәжірибесін енгізу арқылы мемлекеттік аудиттің тиімділігін арттыру мүмкіндіктерін көрсетеді.

Кілтті сөздер: мемлекеттік аудит, жасанды интеллект, оңтайландыру, цифрландыру,

жетекші аудиторлық компаниялар

Аннотация. В статье подчеркивается важность модернизации государственного аудита для улучшения эффективности управления государственными ресурсами. Авторы исследует подходы ведущих аудиторских компаний, таких как Deloitte, PwC, EY и KPMG, которые активно используют цифровые технологии и искусственный интеллект для оптимизации аудиторских процессов. Применение передовых технологий в аудите позволяет значительно сократить сроки обработки данных, повысить их точность и снизить вероятность ошибок. Это показывает возможности повышения эффективности государственного аудита за счет внедрения передового опыта ведущих компаний.

Ключевые слова: государственный аудит, искусственный интеллект, оптимизация, цифровизация, ведущие аудиторские компании

Annotation. The article highlights the importance of modernizing public audit to improve the efficiency of public resource management. The authors explores the approaches of leading audit companies such as Deloitte, PwC, EY and KPMG, which actively use digital technologies and artificial intelligence to optimize audit processes. The use of advanced technologies in auditing can significantly reduce data processing time, increase their accuracy and reduce the likelihood of errors. This shows the possibilities of improving the efficiency of public audit by introducing the best practices of leading companies.

Keywords: state audit, artificial intelligence, optimization, digitalization, leading audit companies

Қазіргі экономикалық сын-қатерлер жағдайында мемлекеттік аудит- мемлекеттік ресурстарды басқарудың ашықтығы мен тиімділігін арттырудың маңызды құралына айналды. Дегенмен, дәстүрлі мемлекеттік аудит әдістері кейде жеткілікті икемді немесе толыққанды тиімді болмауы мүмкін. Біріккен Ұлттар Ұйымының мәліметінше, сыбайлас жемқорлықтан және бюджет қаражатын тиімсіз пайдаланудан жыл сайынғы шығын дамушы елдердегі ЖІӨ-нің орта есеппен 5% - на дейін құрайды [1]. Осыған байланысты жетекші аудиторлық компанияларда кең таралған процестерді реинжиниринг принциптерін пайдалану арқылы оны енгізу мемлекеттік аудит органдарының қызметін жетілдіруге болады.

«Үлкен төрттік» компаниялары (Deloitte, PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young және KPMG) — аудит және консалтинг саласындағы көшбасшылар болып табылады. Олар соңғы онжылдықтарда аудиторлық іс-шараларды айтарлықтай оңтайландыруға мүмкіндік беретін процестерді енгізудің озық тәжірибесін көрсетті. Бұл компаниялар деректерді талдау, есептілікті автоматтандыру және құжат айналымын цифрландыру сияқты цифрлық технологияларды белсенді қолданады, бұл аудит процесін едәуір жеделдетуге және қателер ықтималдығын азайтуға мүмкіндік береді.

Мысалы, EY компаниясы қазіргі таңда аудит саласында озық технологияларды қолдану бойынша жетікші орынға ие. EY өзінің аналитикалық құралдары арқылы жыл сайын 680 миллиардтан астам қаржылық деректерді өңдейді. Компания 2021 жылы аудит саласында жаңа технологияларға инвестицияларды құю бойынша 4 жылдық бағдарлама әзірледі [2].

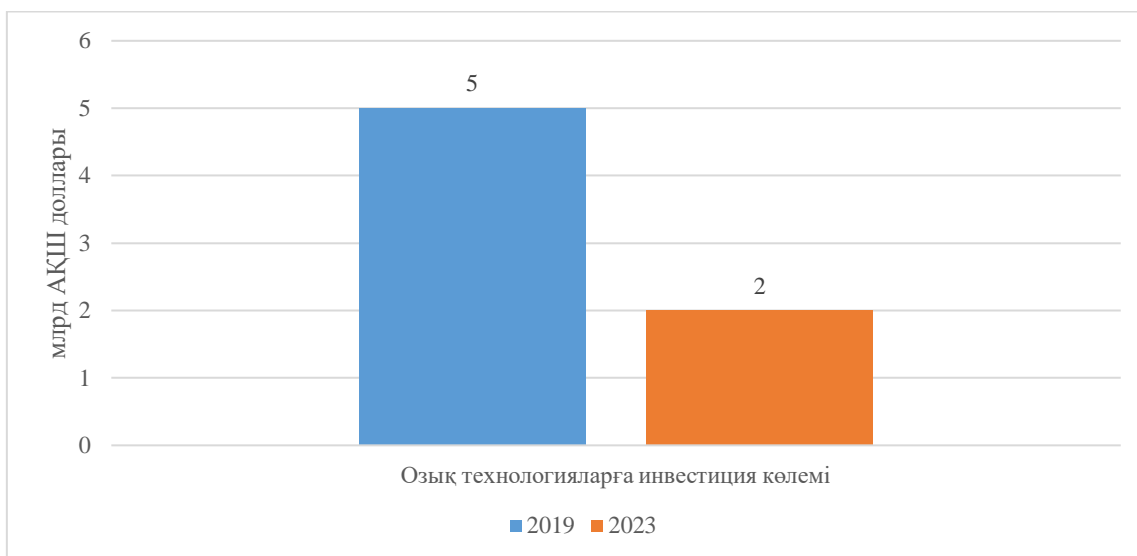

1-сурет. 2022 жылы ЕҰ компаниясының аудит саласында озық технологияларға инвестиция көлемі авторлармен ақпарат негізінде құрастырылған [2].

Сонымен қатар, EY Document Intelligence технологиясы клиенттердің құжаттары мен келісімшарттарын аудиторларға қарағанда тиімдірек бағалауға көмектеседі. 2019 жылы компанияның аудиторлық ақпараттары Azure бұлтты платформасына көшірілді және бүкіл әлем бойынша ақпараттарға өзгерістер енгізу және аудит жүргізу кезінде сәтті сыналды, бұл өңдеу уақытын 90% - ға дейін қысқартуға және дәлдікті 25% - ға дейін арттыруға мүмкіндік берді [3]. Сондай-ақ, жасанды интеллект көмегімен компания аудиторлық іс-шаралар кезінде алаяқтық әрекеттерді дәл анықтай алды.

Deloitte компаниясы құжаттарды тексеруге арналған автоматтандырылған платформаны әзірледі. Бұл құрал когнитивті технологияны қолданады және қажетті ақпаратты табу үшін келісімшарттардың барлық жиынтығын бағалауға мүмкіндік береді [4]. 2023 жылы Deloitte өз процестерін жақсартуға бағытталған цифрлық технологияларға 1 миллиардтан астам АҚШ доллар инвестициялады. Аудиторлық деректердің үлкен көлемін 98% дәлдікпен өңдейтін және құжаттарды тексеру уақытын 30%-ға төмендететін озық технологияларды енгізді [4].

KPMG компаниясы 2019 жылы аудит саласында озық технологияларды дамытуға 5 жыл ішінде 5 млрд АҚШ долларын бөлді [5]. KPMG компаниясы жасанды интеллектіні қолдану арқылы аудиторлық процестерді толық автоматтандырды.

2-сурет. KPMG компаниясының 2019-2023жж. аудит саласында озық технологияларға инвестиция көлемі авторлармен ақпарат негізінде құрастырылған [5].

PwC қызметкерлері деректерді жинақтайтын, толықтыратын және тексеретін,

аудиторлық құжаттаманы жасайтын қызметкерлерге арналған арнайы бағдарламалық қосымшаларды әзірледі. Жасанды интеллект арқасында еңбек өнімділігі 20-50% - ға өсті [5].

Қорытындылай келе, жетекші аудиторлық компаниялардың мысалында, мемлекеттік аудит органдарында озық технологияларды енгізу арқылы аудиторлық іс-шаралардың тиімділігі мен өнімділігін артыруға болады. Қазіргі таңда мемлекеттік аудит органдарының ресурстары аудиторлық іс-шараларды тез, әрі ауқымды жүргізуге жеткіліксіз. Озық технологияларды қолдану арқылы мемлекеттік аудит мерзімін азайтып, аудитпен қамтылатын деректер көлемін ұлғайтуға болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Ежегодный объем взятки в мировом масштабе составляет триллион долларов [Электрондық ресурс]- <https://news.un.org/ru/story/2023/12/1447612>
2. EY announces US \$1bn investment in next generation technology platform [Электрондық ресурс]- https://www.ey.com/en_gl/newsroom/2022/06/ey-announces-us-1b-investment-in-a-next-generation-technology-platform-to-facilitate-trust-transparency
3. Why The Big Four Audit Firms PwC, EY, Deloitte & KPMG Are Investing Heavily In AI [Электрондық ресурс]- <https://analyticsindiamag.com/ai-origins-evolution/why-the-big-four-audit-firms-pwc-ey-deloitte-kpmg-are-investing-heavily-in-artificial-intelligenc/>
4. How do different accounting firms use AI? [Электрондық ресурс]- <https://tax.thomsonreuters.com/blog/how-do-different-accounting-firms-use-ai/>
5. KPMG's Generative AI Play [Электрондық ресурс]- <https://analyticsindiamag.com/ai-origins-evolution/kpmgs-generative-ai-play/>

УДК 336.025

БЮДЖЕТНЫЙ КОНТРОЛЬ КАК ФАКТОР НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Андабаев А.Б.

магистрант Esil University
г. Астана, Республика Казахстан
e-mail askar79_z@bk.ru

Научный руководитель: PhD, и.о. доцента Мисник О.В.

Аннотация. Финансовая система выступает основным элементом стратегии социально-экономического развития любого государства. В последние годы в Казахстане проводится большая работа по совершенствованию финансовой политики и эффективности планирования и использования государственного бюджета. В статье рассмотрены состав и структура расходов и доходов государственного бюджета, выявлены проблемы использования бюджетных средств, проведен анализ работы Высшей аудиторской палаты по контролю за исполнением республиканского бюджета.

Ключевые слова: финансовая система, государственный доход, бюджетная система, республиканский бюджет, Высшая аудиторская палата.

Аңдатпа. Қаржы жүйесі кез-келген мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық даму стратегиясының негізгі элементі болып табылады. Соңғы жылдары Қазақстанда қаржы саясатын және мемлекеттік бюджетті жоспарлау мен пайдаланудың тиімділігін жетілдіру бойынша үлкен жұмыс жүргізілуде. Мақалада мемлекеттік бюджеттің шығыстары мен кірістерінің құрамы мен құрылымы қарастырылып, бюджет қаражатын пайдалану проблемалары анықталды, Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі Жоғары аудиторлық палатасының жұмысына талдау жүргізілді.